

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ № 13/18.07.2023 г.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 18.07.2023 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Нели Огнянова

ЧЛЕНОВЕ: Александър Кашъмов
Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Диляна Илиева
Даниела Тренчева
Ирина Недева
Илия Вълков

изслуша доклад по жалба с вх. № 10-004/2023 г. на "ПРОСВЕТА - СОФИЯ" АД срещу вестника и информационен сайт <https://19min.bg> за публикация „Нови 200 млн. лв. за монополистите и гранде корупция покрай безплатните учебници за всички, червеният депутат К. е играч в този бизнес“, в която според жалбоподателя е извършено нарушение на Етичния кодекс на българските медии.

I. ПРОЦЕДУРА

1. Жалба с вх. № 10-004 твърди нарушение на Етичния кодекс на българските медии от страна на вестника и сайта „19 минути“.
2. Жалбата е допустима по смисъла на чл. 7 и чл. 8 от Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика. Подадена е в срок и съдържа всички необходими реквизити.
3. Копие от жалбата и искане за становище са изпратени на изданието.
4. Постъпил е писмен отговор от редакцията.

II. ЖАЛБА

Според жалбоподателя публикацията на „19 минути“ съдържа неверни и клеветнически твърдения. Издателството смята, че те са в четири текста от публикацията:

1. „Нови 200 млн.лв. за монополистите и гранде корупция покрай безплатните учебници за всички“. Жалбоподателят твърди, че твърдението е невярно и противоречи на широко разпространена публична информация от гласуване в Народното събрание. „Просвета“ привежда факти в опит да докаже, че „официално обявената стойност на първоначалното финансиране с цел въвеждане на безплатните учебни комплекти от учебната 2024/2025 г. е 80 млн. лв. След първоначалната инвестиция се предвижда да се дават по 8 млн. лева на година през следващите две години“. Допълнително, жалбоподателят протестира и срещу термина „гранде корупция“.

2. „Съпругът на шефката на фондация Просвета и най-добър приятел, кум и кумец на министъра Д. М. по същото време е шеф на Комисията за защита на потребителите, която евентуално би приела и наказала след някакви оплаквания от недобри търговски практики на издателство Просвета. Разбира се, конкретни жалби срещу издателството са отклонявани и решени в полза на фирмата от КЗП при него.“

Тук, според „Просвета“, текстът цели да създаде внушение за конфликт на интереси и за оказване от страна на „ПРОСВЕТА-СОФИЯ“ АД на влияние между държавната администрация с цел преписки на Комисията за защита на потребителите да не упражнява законоустановените си правомощия в интерес на издателството. Жалбоподателят не отрича фактите, но твърди, че не е известно КПКОНПИ да е установила такъв конфликт на интереси.

3. „Както показахме нагледно от Географията за 11 клас на Просвета – в нея няма коректност към закона за авторските права: не са споменати дори автори на използвани снимки – огромно количество, което вероятно означава, че не се плащат и права за тях. Учим децата да крадат от малки ли?“

И това твърдение, пишат от „Просвета“, е невярно. Издателството е готово да представи и четирите учебника по география и икономика за 11-и клас. И в четирите още на 2-ра страница пишело откъде са използвани статистически данни и снимки. Изцяло невярно, според жалбоподателя, е твърдението за огромно количество незаконосъобразно използване снимки, което но.

4. „И второ, данните в хартиения учебник вече са остарели при написването му.“

Този абзац създавал по манипулативен начин усещане, че данните в учебниците остарявали в самия процес на написване и отпечатване.

III. РАЗПОРЕДБИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ:

1.1.1 Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти., 1.1.2 Няма да публикуваме информация, за която знаем, че е невярна., 1.1.4 Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията., 1.1.5 В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки., 2.6.1 Спазваме презумпцията за невинност и не квалифицираме никого като 'престъпник' преди издадена присъда., 2.7.1 Ще се придържаме към добър тон и благоприличие в нашите публикации.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Постъпило е становище, подписано от редакцията на „19 минути“. В него се казва:

1. По точка първа: "Първоначално" не значи цялостно финансиране на въвеждането на безплатни учебници по всички предмети за всички класове, което вероятно разбират и от издателство "Просвета". Обичайна практика, както знаем от безброй примери, е именно първоначалните бюджети да бъдат залагани като скромни, а впоследствие стойността да се увеличава в пъти чрез анекси. - примерите са безкрайно много - от спортните зали до магистралите. Така че, записаното в момента е само една прогноза. При още по-подробен анализ на цитирания от издателството медиен текст, не официален документ, за нещо, което засега само се предполага катосума, има още едно важно уточнение: "безплатни учебни КОМПЛЕКТИ". Досега от 1 до 7 клас учебниците бяха безплатни, но не и помагалата. Не е тайна, че на българския пазар има две издателски групи, които разделят основния дял на този пазар. И водещата е "Просвета". Очевидно е, че промените се правят главно в интерес на главния играч на пазара.

2. По точка втора: Обективната истина за роднинските и приятелските връзки, които са посочени е точно такава, това не е тайна, има и редица други неприятни обстоятелства, свързани с този безспорен ФАКТ. По-лошото е, че това доведе до обективния ФАКТ, че на национален изпит МОН, при министър К. В., даде като "непознат текст" пасаж, който се съдържа в помагало именно на издателство "Просвета", с което от една страна бяха дискриминирани учениците, които не използват комплектите на това издателство, а от друга страна беше даден ясен знак за институционализиране, който всички в системата на образованието и всички родители, включително решаващите избора от кое издателство да се закупят учебници, ясно разбраха. Това е уникален прецедент.

3. По точка трета: „ФАКТ е липсата на описани автори на снимки в Географията за 11-и клас на "Просвета", което отдавна сме публикували, а както е известно – това е задължително според Закона за авторското право. Ние също сме готови да го предоставим.»

4. По точка четвърта: „Относно съдържанието и остарелите данни, които поради това вече не са верни, сме се консултирали с експерти, завършили Геолого-географския факултет на СУ "Св. Климент Охридски", каквито написалите жалбата НЕ СА и няма как да бъдат.»

В допълнение, изданието твърди, че издателство "Просвета" води вече близо 2 години кампания срещу «19 минути» и негови автори, тъй като те разкрили казуса с "непознатия" текст от техен учебник на изпит, разплели връзките – включително роднински, между тогавашното ръководство на МОН, предишни ръководства на МОН и фондацията на издателството, както и възможния конфликт на интереси в получавани по тази линия поръчки. Посочва се, че издателството губи и съдебни дела, дори че по време на делата е бил запален и входът на дома на основателя на «19 минути». Редакцията се надява «фактите да надделеят над заклинанията».

V. ФАКТИ

Вестникът и новинарският му сайт имат информационно – сензационна насоченост.

Очевидно става дума за продължителна полемика между издателство "Просвета" и вестник "19 минути", част от която се развива със съдебни дела. В конкретната публикация има референция към един от материалите по темата, към който има и приложение. Публикацията изнася числа и данни, по които може да има дебати. В жалбата не се отричат основни положения от

публикацията, дебатира се някои аспекти на твърденията. В жалбата на “Просвета” няма искане за право на отговор.

VI. МОТИВИ

КЖЕ разгледа жалбата на “Просвета” и приложените към нея материали.

1. Преди всичко Комисията приема, че журналистическите търсения в разглежданата област отговарят на **обществения интерес**, тъй като засягат болна тема, по която има съмнителни прецеденти. Заслужава положителна оценка фактът, че вестникът и неговият сайт се занимават критично с поръчките за учебници. Вниманието е насочено към обществени средства, бизнес интереси и вниманието на хиляди родители и учители.
2. **Редакцията има право на свои оценки, позиции и коментар** по числата, описващи разходите за учебници и помагала, както и за предполагаемата връзка между “Просвета” и МОН. Има право и на квалификации, стига да са обосновани и да имат фактическа основа. Авторските права и актуалността на данните също са допустим предмет на анализ от страна на журналистиката. Следователно от гледна точка на обхвата на критичната публикация не е възможно да се налагат ограничения. Етичният кодекс на българските медии не може да служи като щит срещу публична критика към когото и да било.
3. В жалбата **не се отрича същественото финансиране, но се прави друга оценка за размера му**. Комисията за журналистическа етика няма нито задължение, нито възможност сама да установява истинност на подобни твърдения.
4. Когато предмет на публикацията са обвинения в злоупотреби, е добре да се вземе **мнението на засегнатата в публикацията страна**, както и повече доказателства по извършеното разследване. Не личи да е търсена гледната точка на засегнатата страна, издателство “Просвета” или поне в публикацията няма изнесено тяхното мнение по твърденията. Нарушение на 1.1.5. *В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.*
5. В публикацията се твърди, че „Производството на учебници се превърна в грандиозна корупционна схема на Д. В. като ресорен министър и вицепремиер при Тройната коалиция и се разви при следващите правителства, в които просветното ведомство винаги е в неговия приятелски кръг.“ Както беше казано, тази публикация не е единствена по темата, в случая е включена препратка към друг материал, посветен на същата тема, който описва роднински и бизнес отношения между засегнатите лица, някои от тях са известни на обществеността. Твърденията за *грандиозна корупционна схема* не са доказани, но предвид (1) **обществения интерес**, (2) факта, че твърденията имат известна фактическа основа и (3) министрите несъмнено са публични фигури с нисък праг на защита и по-високи изисквания за прозрачност спрямо аспекти, свързани с дейността им – какъвто е случаят и (4) няма посочен състав по НК, а „корупционна схема“ е използвана като общо понятие по-скоро за конфликт на интереси, Комисията прие, **че не констатира нарушение на презумпцията за невинност** по т. 2.6.1.

6. Няма нарушение и на изискването за благоприличие по т. 2.7.1.

Като взе предвид баланса между защитата на правото на свободно изразяване на мнение и необходимостта от защита на аудиторията и нейното право на информация и на основата на събраната информация и направения анализ, във връзка с чл. 17, ал. 1 от Правилника за дейността, Комисията за журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

Намира жалба с вх. № 10-004/2023 г. на "ПРОСВЕТА - СОФИЯ" АД с срещу "19 минути" за **основателна** по чл. 1.1.5. и неоснователна в останалата си част.

Съгласно Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Председател на КЖЕ:

Нели Огнянова

Изпълнителен директор на

Фондация НСЖЕ :

Ева Петрова